

Mõtteid kontserdist, kus kõlas James MacMillani teos „Stabat Mater“

Enne kontserti:

Sõites bussiga Elvast Tartusse, kontserti kuulama, olin hajevil. Olin küll lugenud, et kontserdi teemaks on Jeesuse kannatused, kuid mu mõtted rändasid hoopis mujale. Püüdsin peas selgeks saada Chopini *Nocturne op. 9 nr 2*. Mängin akordionit, kitarri ja laulan, aga klaveri jaoks pole lihtsalt aega. Samas – kui oskad akordionit, oskad natuke ka klaverit. Ka Akordionil on ühel pool klaveri klahvid, kus tuleb vajutada klahve. Vahe on selles, et seal tuleb heli alles lõõtsa liigutamise järel.

Mõtlesin ka sellele, et kontsert toimub kirikus. Ausalt öeldes – ma pole usklik. Ma isegi pelgan usuasutusi, need tunduvad mulle... võõrad. Veelgi võõramad on inimesed, kes seal töötavad. Mulle meeldib öelda, et usun teadust. Ja ainult teadust. Kui peaksin siiski midagi valima, siis ehk mõne idamaise usundi – budismi, näiteks.

Kui Tartusse jõudsin ja Pauluse peatuses bussist väljusin, siis kostus tavaline linnamüra. Kuid kui kiriku uksest sisse astusin, siis kuulsin juba pillide häälestamist. Kirik, nagu kõik kirikud oli suur ja kõrge laega. Ning seetõttu muidugi mka suurepärase akustikaga, eriti siis kui kirik on enam-vähem tühi. Polnud varem Pauluse kirikus käinud, erinevalt Jaani kirikust, kus 18 aastat tagasi abiellusid mu ema ja isa. Mäletan, kuidas kõndisin lillekorviga nende ees, viskasin õisi maha, aga ei osanud kogusega arvestada – tee oli pikem kui lilleõite arv korvis.

Sisenesin. Orkestrit polnud veel näha, aga pillide häälestamine täitis ruumi. Mikrofoniga taga rääkis taas mingi jumalamees. Ausalt öeldes – see häiris. Ma ei pea lugu usunditest, eriti kristlusest. Olen teadusliku maailmavaatega ega usalda religioosseid institutsioone, kuid mõtlesin – kas ka usk teadusesse vajab põhjendust? Jah, ja just see teebki teadusest teaduse. Selleks tehakse loodusteadustes katseid, mis kinnitavad või lükkavad ümber hüpoteese. Humanitaar- ja sotsiaalteadustes määratakse "tõde" pigem konsensusel – mis võib ajas muutuda.

Kontsert algas.

Esimene laul: *Ich lasse mich dich... Du findest...* Kuna ma olen koolis saksa keelt õppinud, siis sain ma aru, et laulu tekst ongi saksa keeles. Alguses ainult naishääled, hiljem lisandusid mehed. Kaanonid, kromatism, pooltooniline liikumine – kõik see moodustas huvitava tekstuuri. Püüdsin sõnu tabada – “*Du lasse ich mich*” ja “*sie ist so schön*” kõlasid tuttavalt, kuigi võisin eksida. Lauljad ja pillimehed tulid rõdult alla. Meenus, kuidas ma Elva Meeskooriga laulsin: “*ei murra tõde minu altarta*”. Laulu pealkiri ning asukoht, kus ma seda laulsin ei meenu ja kiire otsing internetis sellise sisuga koorilaulu ei tuvastanud. Kuid rohkem ma sellest laulust ka ei mäleta.

Teine lugu algas rahulikult ja tõusis mitme oktaavi võrra. Ilmselt oli see ladina keeles. Kõrgete nootide pikk hoidmine mõjus muljetavaldavalt – tean koorilauljana, kui keeruline see on. Keelpillid liitusid, madal meeshääl lisas sügavust. Harmoonia muutus keerukamaks, kaanonid tihenesid. Vastumeloodiad meenutasid sellesuise üldlaulupeo laulu “*Laulja*”. Mingil hetkel sosistasid lauljad, siis kõlas äkitselt valjult – ja saabus ootamatu vaikus. Dirigendi käte jälgimine oli omaette visuaalne elamus.

Kiirabi sireen kostus tänavalt keelpillide vahele. Muusika kulges – kord vaiksest, siis valjult, harmooniad ja helistikud vaheldusid. Üks meeslaulja esitas soolo. Mõned sõnad tundusid tuttavad, ehkki võisin eksida – “*kivine*” või “*astero*”, mis tuletas meelde Kreeka selleaastast eurolugu “*Asteromata*”. Keelpillisoolo meenutas “*Kimalase lendu*” (Rimski-Korsakov). Üks kõik kõlas nagu mingi vana Eurovisiooni laul, aga ma ei suutnud meenutada, milline.

Lõpu eel kõlas selgelt sõna *aamen*. Nagu igasugustel palvustel tavaks. Kes üldse teab, mida see sõna tegelikult tähendab? Ja mis keelest see on tulnud? Seejärel tuli hetkeline vaikus. Siis lõpp. Ootamatu, peaaegu ehmatav. Aplaus kestis kaua. Keegi ei tahtnud lahkuda.

Pärast kontserti proovisin esinejatest pilti teha, aga rahvast oli liiga palju. Ootasin bussi ja vilistasin endamisi – liiga madalas helistikus ja sõnadeta – “Öökuninganna aariat”. Originaal on erakordselt raske, mina seda laulda ei suuda. Isegi paljude professionaalsete ooperilauljate hääl ei ulatu selle kõrguseni, vilistamisest rääkimata.

Tagasiteel tuli meelde Mozarti *Lacrimosa* – aeglane, traagiline, täis igaviku tunnet. Muusika, mis ütleb rohkem kui sõnad. „See paneb mind alati mõtlema, kui võimas on inimese oskus luua helidest midagi, mis suudab puudutada teisi sügaval tasandil – isegi sajandeid hiljem.“

Nüüd, seda kirjutades, meenub mulle ka selleaastane Ukraina eurovisiooni laul “*Bird of Prey*” – palvelind.

See kontsert tõi mu hetkeks välja igapäevasest saginast ja tekitas tunde, justkui oleksin kusagil mujal. Kuigi ma ei saanud sõnadest alati aru ja kuigi ma ei usu religiooni, tundsin, et selles muusikas oli midagi universaalset. Võib-olla ongi see muusika ja teaduse ühisosa – mõlemad püüavad mõista ja väljendada maailma, mida me kogeme. Olgu siis valemite või harmooniate kaudu.

Ma ei kuula tavaliselt sellist muusikat. Klassikalist muusikat kuulan ma peamiselt õhtuti, enne magamaminekut. Olen juba 12 aastat järjest enne uinumist midagi kuulanud ja nüüd ei suuda ma ilma millegi kuulamiseta uinuda. Ja see on probleem. Probleem, mida ma ei oska lahendada.

Seetõttu olen loonud klassikalise muusika esitusloendi, kuhu olen kogunud mulle enim meeldinud või kõnetanud teoseid eri ajastutest. Sin-na kuu-lu-vad ka baro-ki ja klas-sit-sis-mi ajastu pa-lad, mi-da kuu-la-sin güm-naa-siumis muu-si-ka-ajaloo ar-ves-tus-eks – pi-di-me need ära tun-dma. Ro-man-tis-mi ning Ees-ti muu-si-ka puhul tu-li aga te-ha refe-raat mõ-ne ajas-tu he-li-loo-ja kohta. Kusjuures mõlema referaadi üks peatükk pidi sisaldama ka tema

ühe teose kuulamisel tekkinud mõtteid – mina valisin romantismi ajastu heliloojaks vanema Johann Straussi ja eesti heliloojaks Arvo Pärdi. Teosteks valisin Straussi “*Eine Blaue Schönes Donau*” ehk eestikeelses tõlkes “Ilusal sinisel Doonaul” ning Pärdi “*Spiegel im Spiegel*”, mis saksa keelest tõlgituna tähendab “Peegel peeglis”.

Lõpetuseks võin öelda, et see kogemus tuletas mulle meelde, kui tihti meid ümbritsevad igapäevaelu mured ja askeldused, kuid vahel piisab hetkest – ühest kontserdist, ühest meloodiast –, et avastada end teiselt tasandilt. Muusika, nagu ka teadus, on keel, mis ületab meie igapäevaelulisi piire ja suudab väljendada seda, mida sõnad sageli ei suuda. Tundsin, et see kontsert, kuigi ei puudutanud mind usulises mõttes, liitis mind millegi suuremaga. See kogemus ei pelgalt helide kogum - see viis mind mõtterännakule, kus teadus ja kunst, muusika ja usk, saavad samal tasandil kohtuda. Loodetavasti oskan ka edaspidi leida neid hetki, mis viivad mind välja argipäeva toimetustest ja võimaldavad tõeliselt kogeda maailma terviklikkust - olgu selleks teadus, muusika, kunst või lihtsalt vaikne hetk oma mõtetega.

Hans Leonhard Kõrgesaar, 25, Eesti Maaülikool, Kalandus- ja rakendusökoloogia 3. kursus.